

Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie
M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Posudek oponenta diplomové práce

Název práce: Politika, média a moc

Autor/autorka: Karolína Mochanová

Vedoucí práce: PhDr. Josef Straceny, CSc.

Oponent práce: Mgr. Tomáš Samek, M.A., Ph.D.

Studijní obor: N PG ZSV

Diplomová práce Karolíny Mochanové se zabývá sémiotickými aspekty reklamně medializovaných politických sdělení v českém veřejném prostoru ze zvláštním zaměřením na vizuální sémiologickou analýzu předvolebních billboardů hnutí ANO a TOP 09. Tu provádí na sociální komunikaci hlavních představitelů těchto hnutí – Andreje Babiše a Miroslava Kalouska; přitom se snaží v duchu Rolanda Barthes interpretovat obrazovou i textovou složku takových sdělení, jimiž se oba političtí představitelé obracejí na své publikum.

Práce je členěna na část teoretickou a praktickou. V té první se autorka zabývá obecně masovými médii a vztahem mezi nimi a politikou; pozornost přitom věnuje i krátké typologii propagandy. Tato část práce je eklektická, což bych autorce nevyčítal; trpí však jistou jednostranností ve výběru literatury. Až na výjimku v ní chybí zahraniční zdroje dosud nepřeložené do češtiny, jichž je na toto téma celá řada a které jsou v mnoha ohledech relevantnější než informační prameny, o něž se autorka opírá. Autorka se ani nepokusila světové zdroje vyhodnotit a příliš se spoléhá na reprezentativnost té literatury, která existuje v českém jazyce.

Téměř úplně pomíjí pro politickou komunikaci zásadní téma nových médií. Ačkoli má jednu kapitolu nazvanou „Politické aspekty nových médií v současných teoriích“, o nových médiích se v ní prakticky nemluví; místo toho kapitola pojednává obecně o informační společnosti a informační politice, což jsou však poněkud jiná témata. Takových nelogičností v členění látky najdeme žel ve stati víc. Přesto lze konstatovat, že teoretická část přináší aspoň hrubý nástin některých teoretických fundamentů problému, jemuž se diplomantka věnuje.

V praktické části najdeme nejprve pasáže, které by zrovna tak mohly být zařazeny do části teoretické: ani zde není čtenář vždy přesvědčen o tom, že je téma strukturováno promyšleně. Hlavní náplní této části je nicméně barthesovská sémiologická analýza osmi billboardů, které propagují A. Babiše nebo M. Kalouska a jejich politické subjekty ve snaze oslovit voliče. Zde autorka postupuje metodicky: nejprve se vždy věnuje denotační stránce komunikátu, poté konotační a nakonec sociálnímu kontextu. Informovaný pozorovatel českého veřejného prostoru se zde sice nedozví mnoho nového, ale přesto je analýza provedena systematicky a poměrně pečlivě. Autorka je však daleko silnější v prostém popisu billboardů (tj. při rozboru denotátu) než v následné analýze: rozbor konotací je již trochu slabší (a na některých místech vzbuzuje otázku, zda by jeho části nepatřily spíš ještě k denotátu); rozbor sociálního kontextu, který je sám o sobě nejnáročnější, je ještě slabší. A přitom právě zde bychom čekali nějaký zajímavý postřeh nebo postižení diskurzivní souvislosti, která běžnému pozorovateli uniká, ale dočkáme se jen víceméně samozřejmých popisů známého stavu, který navíc byl v českých médiích již mnohokrát podán. Trpí-li tedy

předložená práce něčím vsutku podstatně, je to originalita myšlení, jež by dokázalo odhalit nové nebo méně známé souvislosti. K nim žel autorčina analýza nevede.

Metodologicky považuji za největší nedostatek, že je zde prováděna v podstatě komparativní analýza dvou komunikujících politických subjektů v nesynchronním režimu. Je velmi těžké porovnávat billboardy z r. 2013 a 2017, kdy se společenské a kulturní kontexty, tvořící pro Barthes klíčovou stránku jeho metody, v mnoha ohledech proměnily. Autorka sice explicitně přiznává, že si je vědoma toho, že její analýza je nesynchronní – ale zůstává pouze u tohoto konstatování. Je nepochybně možné porovnávat komunikaci probíhající v různých dobách (byť to není pomocí metodologie à la Barthes vůbec snadné), pak je ovšem dobré srovnávat tutéž věc v různých dobách; kdežto autorka porovnává jednak *dva různé* politiky a ještě částečně *ve dvou různých* dobách: to pak výsledek takové komparace podstatně zkresluje. Nevíme totiž, který rozdíl mezi oběma politiky lze pak připsat jim a který spíše celkové proměně sociálního kontextu v různých letech.

Jazyková stránka práce je vcelku dobrá. Občas (spíš vzácně) narazíme na překlepy, někdy dojde i k věcné chybě, kdy autorce nějaká část textu vypadla a již patrně při závěrečné editaci neměla čas dát ji do pořádku: tak třeba v medailonku M. Kalouska se hned v úvodu dozvídáme přesné datum narození; v medailonku A. Babiše (na str. 41) najdeme jen to, že se narodil 2. září – a rok chybí. Neúplně působí i místa v teoretické části práce – třeba v definici obrazu od Reifové (na str. 19) chybí ve větě podmět. Ale jinak práce vesměs má požadované formální náležitosti.

Z věcného hlediska nepůsobí dobře jistá asymetrie v přístupu k obou jmenovaným politikům: zatímco o předsedovi ANO mluví autorka skoro všude jako o *Andreji Babišovi*, o čelném představiteli TOP 09 mluví často jako o *panu Kalouskovi*. Na čtenáře to působí dojmem, že přes veškerou snahu neměří oběma stejným metrem, neboť jeden z nich je jí sympatičtější než druhý. Autorčina snaha o nestrannost je zřejmá, přesto však se jí vždy nedaří o ní přesvědčit toho, kdo její analýzu pročítá.

Přes všechny výhrady jde o vcelku zdařilé dílko, byť v mnoha ohledech nedotažené a vesměs nepřinášející původní myšlenky ani postřehy.

Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru. Doporučuji k obhajobě.

Náměty k rozpravě:

1. Práce se soustřeďuje na rozdíly v politické komunikaci mezi dvěma subjekty; politická komunikace přitom tenduje k tomu štěpit lidi na „my“ a „oni“. Vyjdeme-li z billboardů, které jsou předmětem Vaší analýzy, kdo jsou „oni“ pro Babiše a kdo jsou „oni“ pro Kalouska? Co lze z tohoto rozdílu dále vyvodit o povaze politických subjektů, v jejichž čele oba mužové stojí?
2. Jak byste praktickou část své práce využila při výuce občanské výchovy na střední škole? Uveďte i konkrétní didaktickou metodu, kterou byste použila.